

## הַלְבוֹת מַלְוָה וְלוֹוֶה פָּרָק ד

א. נָשֶׁךְ וְתִרְבִּית אֶחָד הוּא שְׁנָאֲמַר "אֶת-כֶּסֶף לֹא-תִתֵּן לוֹ, בְּנֶשֶׁךְ; וּבִמְרִבִּית, לֹא-תִתֵּן אֶכְלָךְ" (ויקרא כה, לז), וְלִהְלֵךְ הוּא אוֹמַר "נֶשֶׁךְ כֶּסֶף נֶשֶׁךְ אֶכֶל: נֶשֶׁךְ, כָּל-דָּבָר אֲשֶׁר יִשָּׁךְ" (דברים כג, כ). וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ נֶשֶׁךְ מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּנוֹשֶׁךְ, שֶׁמַּצְעֵר חֲבֵרוֹ וְאוֹכֵל בִּשְׂרוֹ. וְלָמָּה חִלְקֵן הַפְּתוּב, לַעֲבֹר עָלָיו בְּשָׁנֵי לְאוּיִן.

ב. פֶּדֶרֶךְ שְׁאֲסוּר לְנוֹתֵן לַהֲלוּוֹת בְּרִבִּית, כֵּךְ אֲסוּר לְלוֹקַח לְלוּוֹת בְּרִבִּית: שְׁנָאֲמַר "לֹא-תִשִּׁיךְ לְאַחִיךָ" (דברים כג, כ) מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמַדּוֹ שֶׁזֶּה אֲזַהֲרָה לְלוּוֶה, כְּלוּמַר לֹא תִנְשֶׁךְ לְאַחִיךָ.

ג. וְכֵן אֲסוּר לְהַתְעַסֵּק בֵּין לוֹוֶה וּמַלְוֶה בְּרִבִּית. וְכֹל מִי שֶׁהָיָה עָרֵב, אוֹ סוֹפֵר, אוֹ עַד בִּינְיָהֵן הָרִי זֶה עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה: שְׁנָאֲמַר "לֹא-תִשְׁיָמוּן עָלָיו, נֶשֶׁךְ" (שמות כב, כד), זֶה אֲזַהֲרָה אֶף לְעַדִּים לַעֲרֵב וּלְסוֹפֵר.

ד. הָא לְמַדְתָּ, שֶׁהַמַּלְוֶה בְּרִבִּית עוֹבֵר עַל שְׁשֶׁה לְאוּיִן "לֹא-תִהְיֶה לוֹ, כְּנֶשֶׁה" (שמות כב, כד), "אֶת-כֶּסֶף לֹא-תִתֵּן לוֹ, בְּנֶשֶׁךְ" (ויקרא כה, לז), "וּבִמְרִבִּית, לֹא-תִתֵּן אֶכְלָךְ" (שם), "אֶל-תִּקַּח מֵאֲתוֹ נֶשֶׁךְ וְתִרְבִּית" (ויקרא כה, לו), "לֹא-תִשְׁיָמוּן עָלָיו, נֶשֶׁךְ" (שמות כב, כד), "וּלְפָנַי עוֹר, לֹא תִתֵּן מְכָשֵׁל" (ויקרא יט, יד). וְהַלּוּוֹה עוֹבֵר בְּשָׁנִים "לֹא-תִשִּׁיךְ לְאַחִיךָ" (דברים כג, כ), "וּלְפָנַי עוֹר, לֹא תִתֵּן מְכָשֵׁל".

ה. עָרֵב, וְעַדִּים, וְכִיּוֹצֵא בָהֶן אֵין עוֹבְרִין אֵלָּא מִשּׁוּם "לֹא-תִשְׁיָמוּן עָלָיו, נֶשֶׁךְ" (שמות כב, כד). וְכֹל מִי שֶׁהָיָה סָרְסוּר בֵּין שְׁנֵיהֶם, אוֹ שְׁסִיעַ אֶחָד מֵהֶן, אוֹ הוֹרָהוּ עוֹבֵר מִשּׁוּם "וּלְפָנַי עוֹר, לֹא תִתֵּן מְכָשֵׁל" (ויקרא יט, יד).

ו. אֶף עַל פִּי שֶׁהַמַּלְוֶה וְהַלּוּוֶה עוֹבְרִין עַל כָּל אֱלוֹ הַלְּאוּיִן, אֵינָן לוֹקִין, מִפְּנֵי שֶׁנִּתֵּן לְהַשְׁבִּיחַ: שֶׁכָּל הַמַּלְוֶה בְּרִבִּית אִם הִיָּתָה רִבִּית קְצוּצָה, שְׁהִיא אֲסוּרָה מִן הַתּוֹרָה הָרִי זֶה יוֹצֵאָה בְּדִינָן, וּמוֹצִיאִין אוֹתָהּ מִן הַמַּלְוֶה, וּמַחְזִירִין לְלוּוֶה; וְאִם מֵת הַמַּלְוֶה, אֵין מוֹצִיאִין מִיַּד הַבָּנִים.

ז. הִנִּיחַ לָהֶם אֲבִיהֶם מַעוֹת שְׁלִרְבִּית אֶף עַל פִּי שֶׁהֵן יוֹדְעִין שֶׁהֵן שְׁלִרְבִּית, אֵינָן חַיִּבִּים לְהַחְזִיר. הִנִּיחַ לָהֶם פָּרָה וּטְלִית שְׁלִרְבִּית, וְכֹל דָּבָר הַמְּסִים חַיִּבִּים לְהַחְזִיר, מִפְּנֵי כְבוֹד אֲבִיהֶן. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשַׁעֲשֻׁה תְּשׁוּבָה וְלֹא הִסְפִּיק לְהַחְזִיר עַד שְׁמַת. אֲבָל אִם לֹא עָשָׂה תְּשׁוּבָה, אֵין חוֹשְׁשִׁין לְכְבוֹדוֹ; וְאִפְּלוּ דְּבַר הַמְּסִים, אֵין מַחְזִירִין.

ח. הַגְּזֻלָּנִין וּמַלְוֵי בְּרִבִּית שֶׁהַחְזִירוּ אֵין מְקַבְּלִין מֵהֶן, כְּדִי לִפְתַּח לָהֶן דֶּרֶךְ לְתְּשׁוּבָה; וְכֹל הַמְּקַבֵּל מֵהֶן, אֵין רוּחַ חֲכָמִים נוֹחָה הַמָּנוּ. וְאִם הִיָּתָה הַגְּזֻלָּה קִיָּמָת, וְהַרְבִּית דְּבַר מְסִים, וְהָרִי הוּא בְּעַצְמוֹ מְקַבְּלִין מֵהֶן.

ט. שְׁטֵר שֶׁפְּתוּב בּוֹ רִבִּית, בֵּין קְצוּצָה בֵּין שְׁלֵדְבִרְיָהֶם גּוֹבָה אֶת הַקֶּרֶן, וְאֵינּוּ גּוֹבָה אֶת הַרְבִּית. קֶדֶם וְגָבָה הַכֹּל, מוֹצִיאִין מִמָּנוּ הַרְבִּית הַקְּצוּצָה; אֲבָל אֲבָק רִבִּית, שֶׁהוּא מְדַבְּרִיָּהֶם אֵינּוּ גּוֹבָה מִן הַלוּוֶה לְמַלְוֶה, וְאֵין מַחְזִירִין אוֹתוֹ מִן הַמַּלְוֶה לְלוּוֶה.

י. כָּל הַכּוֹתֵב שְׁטֵר רִבִּית, הָרִי זֶה כְּכּוֹתֵב וּמַעִיד עָלָיו עַדִּים שֶׁכָּפַר בַּה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. וְכֵן כָּל הַלוּוֶה וּמַלְוֶה בְּרִבִּית בֵּינָן לְבֵין עַצְמָן שְׁנִיָּהֵן כְּכּוֹפְרִים בַּה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, וְכָפְרוּ בִּיצִיאַת מִצְרַיִם

שְׁנֵאמַר "את-כִּסְפְּךָ לא-תִתֵּן לוֹ, בְּנִשְׁךָ . . . אֲנִי, ה' אֱלֹהֶיכֶם, אֲשֶׁר-הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם" (ויקרא כה, לז-לח).

יא. אֲסוּר לְאָדָם לְהִלוּת בָּנָיו וּבְנֵי בֵיתוֹ בְּרִבִּית אֶף עַל פִּי שְׁאִינוֹ מִקְפִּיד, וּמִתְנָה הוּא שְׁנוֹתָן לָהֶן הָרִי זֶה אֲסוּר, שְׁמָא יִרְגִּילִם בְּדָבָר זֶה.

יב. תִּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁהָלוּ זֶה אֶת זֶה, וְנָתַן לוֹ יֵתֵר עַל מֶה שֶׁלּוֹה מִמֶּנּוּ הָרִי זֶה מִתֵּר, שֶׁהִדְבָּר יָדוּעַ שְׁלֹא נָתַן לוֹ אֲלֹא מִתְנָה: שֶׁהָרִי הֵן יוֹדְעִין חֹמֶר אֲסוּר הַרְבִּית.

יג. הַמְלִיָּה אֶת חֲבֵרוֹ, וּמִצָּא הַלּוּוֹה יֵתֵר, אוֹ שֶׁהִחְזִיר לוֹ חוּבוֹ, וּמִצָּא יֵתֵר אִם בְּכַדִּי שֶׁהִדְעַת נוּטָה חַיֵּב לְהַחְזִיר; וְאִם לֹא מִתְנָה הוּא שְׁנָתַן לוֹ, אוֹ גִּזְלָה הִיתָה לוֹ בִּידוֹ וְהִבְלִיעַ לוֹ בְּחִשְׁבוֹן, אוֹ אַחֵר צוּה לוֹ לְהִבְלִיעַ לוֹ.

יד. בְּכַמָּה הִדְעַת נוּטָה בְּאַחַת וּבִשְׁתֵּים אוֹ בְּחֲמִשָּׁה אוֹ בַּעֲשָׂרָה, שְׁמָא חֲמִשָּׁה חֲמִשָּׁה מָנָה אוֹ עֶשְׂרֵה עֶשְׂרֵה. וְכֵן אִם מִצָּא יֵתֵר מִנֵּין הַחֲמִישִׁית אוֹ מִנֵּין הָעֶשְׂרוֹת חַיֵּב לְהַחְזִיר לוֹ, שְׁמָא הָאֲחֵדִים שֶׁהִיָּה מוֹנֶה בָּהֶן הַחֲמִישִׁית אוֹ הָעֶשְׂרוֹת נִתְעַרְבוּ עִם הָעֶשְׂרוֹת.

טו. הַמְלִיָּה אֶת חֲבֵרוֹ עַל הַמַּטְבֵּעַ, וְכֵן הַפּוֹתֵב לְאִשְׁתּוֹ בְּכַתְּבָתָהּ מַטְבֵּעַ יָדוּעַ, וּפְרַשׁ מִשְׁקָלוֹ, וְהוֹסִיפוּ עַל מִשְׁקָלוֹ אִם הוֹזְלוּ הַפְּרוֹת מִחֲמַת הַתּוֹסֶפֶת מִנֶּכֶה לוֹ שַׁעוֹר הַתּוֹסֶפֶת, וְאִפְלוּ הוֹסִיפוּ עָלָיו כָּל שֶׁהוּא; וְאִם לֹא הוֹזְלוּ מִחֲמַת הַתּוֹסֶפֶת אִינוֹ מִנֶּכֶה לוֹ, אֲלֹא נוֹתֵן לוֹ מִמַּטְבֵּעַ הַיּוֹצֵא בְּאוֹתָהּ שָׁעָה.

טז. בְּמֶה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בִּשְׁהוֹסִיפוּ עָלָיו עַד חֲמִישִׁיתוֹ, כְּגוֹן שֶׁהִיָּה מִשְׁקָלוֹ אַרְבָּעָה וְעֶשְׂוֹהוּ חֲמִשָּׁה. אֲבָל אִם הוֹסִיפוּ עָלָיו יֵתֵר עַל חֲמִישִׁיתוֹ מִנֶּכֶה לוֹ כָּל הַתּוֹסֶפֶת, אֶף עַל פִּי שְׁלֹא הוֹזְלוּ הַפְּרוֹת. וְהוּא הַדִּין לַמְלִיָּה עַל הַמַּטְבֵּעַ, וּפְחָתוֹ מִמֶּנּוּ.

יז. הַמְלִיָּה אֶת חֲבֵרוֹ עַל הַמַּטְבֵּעַ, וְנִפְסַל אִם יָכוֹל לְהוֹצִיאוֹ בְּמִדִּינָה אַחֶרֶת, וַיֵּשׁ לוֹ דֶּרֶךְ לְאוֹתָהּ מִדִּינָה נוֹתֵן לוֹ מִמַּטְבֵּעַ שֶׁהָלוּהוּ, וְאוֹמֵר לוֹ לֶךְ וְהוֹצִיאוֹ בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי; וְאִם אֵין לוֹ דֶּרֶךְ לָשֵׁם, נוֹתֵן לוֹ מִמַּטְבֵּעַ הַיּוֹצֵא בְּאוֹתָהּ שָׁעָה. וְכֵן בְּכַתְּבָהּ.

יח. הוֹרִי מְקַצֵּת הַגְּאוּנִים, שֶׁהָלוּהָ שְׁמַחַל לַמְלִיָּה בְּרִבִּית שֶׁלְקַח מִמֶּנּוּ, אוֹ שֶׁעֲתִיד לְקַח אֶף עַל פִּי שֶׁקֵּנוּ מִידוֹ שְׁמַחַל אוֹ נָתַן מִתְנָה, אִינוֹ מוֹעִיל כָּלוּם: שֶׁכָּל רִבִּית שֶׁבַּעוֹלָם מְחִילָה הִיא; אֲבָל הַתּוֹרָה לֹא מְחַלָּה, וְאִסְרָה מְחִילָה זֶה. וּלְפִיכֶךָ אֵין הַמְּחִילָה מוֹעֵלֶת בְּרִבִּית, אִפְלוּ בְּרִבִּית שֶׁלְדַבְּרִיהֶם.

יט. יֵרָאֶה לִּי, שְׂאִין הוֹרָאָה זֶה נְכוּנָה; אֲלֹא מֵאַחֵר שְׂאוּמְרִים לַמְלִיָּה, הִחְזִיר לוֹ, וַיָּדַע הַלּוּוֹה שֶׁדָּבָר אֲסוּר עָשָׂה, וַיֵּשֶׁשׁ לוֹ לִטֹּל מִמֶּנּוּ אִם רָצָה לְמַחֵל, מוֹחֵל כְּדֶרֶךְ שְׁמוּחַל הַגִּזְלָה. וּבִפְרוּשׁ אָמְרוּ חֲכָמִים שֶׁהַגִּזְלָנִין וּמַלּוּי בְּרִבִּית שֶׁהִחְזִירוּ אֵין מְקַבְּלִין מֵהֶן, מִכָּלֵל שֶׁהַמְּחִילָה לָהֶם מוֹעֵלֶת.

כ. נִכְסֵי יְתוּמִים מִתֵּר לָתֵן אוֹתָם לְאָדָם נֶאֱמָן שִׁישׁ לוֹ נִכְסִים טוֹבִים רַבִּים, קָרוֹב לְשֹׁכֵר וְרַחוּק לְהַפְסֵד. פִּיצֵד: אוֹמְרִים לוֹ תִּהְיֶה נוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בָּהֶן אִם הִיָּה שֵׁם רוּחַ, תֵּן לָהֶם חֶלְקֵן מִן הָרוּחַ, וְאִם יֵשׁ שֵׁם הַפְּסֵד, אֶתָּה תַּפְסִיד לְבִדָּךְ. שְׁזֵה אֲבָק רִבִּית הוּא; וְכָל אֲבָק רִבִּית אֵינָה אֲסוּרָה אֲלֹא מִדַּבְּרִיהֶם, וּבְנִכְסֵי יְתוּמִים לֹא גִזְרוּ.

## הַלְבוֹת מַלְוָה וְלוֹוֶה פָּרָק ה

א. הַגּוֹי וְגַר תּוֹשֵׁב, לוֹוִין מֵהֶן וּמַלְוִין אוֹתָן בְּרַבִּית: שֶׁנֶּאֱמַר "לֹא-תִשִּׁיךְ לְאַחִיךָ" (דברים כג, כ) "לְאַחִיךָ" אֶסּוּר, וְלִשְׂאֵר הָעוֹלָם מִתֵּר. וּמִצְוֹת עֲשֵׂה לְהִשִּׁיךְ לַגּוֹי, שֶׁנֶּאֱמַר "לִנְכָרִי תִשִּׁיךְ" (דברים כג, כא) מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמַדּוֹ, שֶׁזֶּוּ מִצְוֹת עֲשֵׂה; וְזֶה הוּא דִּין תּוֹרָה.

ב. אֶסּוּר חֲכָמִים שִׁיחִיָּה יִשְׂרָאֵל מַלְוָה אֶת הַגּוֹי בְּרַבִּית קְצוּצָה, אֲלֹא בְּכַדִּי חֵייו. גָּזְרוּ שֶׁמָּא יִלְמַד מִמַּעֲשָׂיו, בְּרַב יִשְׁיבְתוֹ עִמּוֹ; לְפִיכָךְ מִתֵּר לְלוֹוֹת מִן הַגּוֹי בְּרַבִּית, שֶׁהָרִי הוּא בּוֹרַח מִלְּפָנָיו, וְאִינוּ רְגִיל אֲצִלוֹ. וְתִלְמִיד חֲכָמִים, שְׂאִינוּ בָּא לְלַמַּד מִמַּעֲשָׂיו, מִתֵּר לְהַלְוֹת לַגּוֹי בְּרַבִּית, אֲפִלּוּ לְהַרְוִיחַ. וְכָל אֶבֶק רַבִּית עִם הַגּוֹיִים, מִתֵּרֶת לְכָל.

ג. יִשְׂרָאֵל שְׁלוֹה מַעוֹת מִן הַגּוֹי בְּרַבִּית, וּבִקֵּשׁ לְהַחֲזִירָם לוֹ מִצָּאוֹ יִשְׂרָאֵל אַחֵר, וְאָמַר לוֹ תָּנִם לִי וְאֲנִי אֶעֱלֶה לָּךְ כְּדֹרֶךְ שְׂאֵתָה מַעֲלָה לַגּוֹי הָרִי זֶה רַבִּית קְצוּצָה, אֲפִלּוּ הֶעֱמִידוּ אֲצֵל הַגּוֹי: עַד שִׁיטֵּל הַגּוֹי מַעוֹתָיו, וְיַחֲזֹר וְיִתְּנֵם בְּיַד יִשְׂרָאֵל הָאַחֵר.

ד. גּוֹי שְׁלוֹה מַעוֹת מִיִּשְׂרָאֵל בְּרַבִּית, וּבִקֵּשׁ לְהַחֲזִירָם לוֹ מִצָּאוֹ יִשְׂרָאֵל אַחֵר, וְאָמַר לוֹ תָּנִם לִי וְאֲנִי אֶעֱלֶה לָּךְ כְּדֹרֶךְ שְׂאֵתָה מַעֲלָה לְיִשְׂרָאֵל הָרִי זֶה מִתֵּר; וְאִם הֶעֱמִידוּ אֲצֵל יִשְׂרָאֵל אֶף עַל פִּי שְׁנֵתָן הַגּוֹי הַמַּעוֹת בְּיָדוֹ הוֹאִיל וּמִדַּעַת יִשְׂרָאֵל נָתַן, הָרִי זֶה רַבִּית קְצוּצָה.

ה. אֶסּוּר לְיִשְׂרָאֵל לְתַלּוֹת מַעוֹתָיו בְּיַד גּוֹי, כְּדִי לְהַלְוֹת אוֹתָן לְיִשְׂרָאֵל בְּרַבִּית. וְגוֹי שֶׁהִלּוֹה אֶת יִשְׂרָאֵל בְּרַבִּית, אֶסּוּר לְיִשְׂרָאֵל אַחֵר לְהִיּוֹת לוֹ עֶרֶב, שֶׁפִּיּוֹן שְׂדִינִיָּהֶם שְׁתּוּבַע הָעֶרֶב תַּחֲלָה, נִמְצָא הָעֶרֶב תּוֹבֵעַ אֶת יִשְׂרָאֵל בְּרַבִּית שֶׁהָעֶרֶב חַיֵּב בָּהּ לַגּוֹי; לְפִיכָךְ אִם קָבַל עָלָיו הַגּוֹי שְׁלֹא יִתְבַּע אֶת הָעֶרֶב תַּחֲלָה, הָרִי זֶה מִתֵּר.

ו. יִשְׂרָאֵל שְׁלוֹה מַעוֹת מִן הַגּוֹי בְּרַבִּית, וְזָקָפָן עָלָיו בְּמַלְוָה, וְנִתְגִּיר אִם עַד שְׁלֹא נִתְגִּיר זָקָפָן עָלָיו בְּמַלְוָה גּוֹבָה אֶת הַקֶּרֶן, וְאֶת הָרַבִּית; וְאִם מִשְׁנֵתִּגִּיר זָקָפָן גּוֹבָה אֶת הַקֶּרֶן, וְאִינוּ גּוֹבָה אֶת הָרַבִּית.

ז. אֲבָל גּוֹי שְׁלוֹה מִיִּשְׂרָאֵל בְּרַבִּית, וְזָקָף עָלָיו אֶת הָרַבִּית בְּמַלְוָה אֶף עַל פִּי שְׁזָקָפָן עָלָיו אַחֵר שְׁנִתְגִּיר, גּוֹבָה אֶת הַקֶּרֶן וְאֶת הָרַבִּית, שְׁלֹא יֵאמְרוּ בְּשִׁבִּיל מַעוֹתָיו, נִתְגִּיר זֶה; וְגּוֹבָה הַיִּשְׂרָאֵלִי מִמֶּנּוּ אַחֵר שְׁנִתְגִּיר, כָּל מַעוֹת הָרַבִּית שְׁנִתְחַיֵּב בָּהֶן כְּשִׁיחִיָּה גּוֹי.

ח. מִצְוָה לְהַקְדִּים הַלּוֹאֶת יִשְׂרָאֵל בַּחֲנָם, לְהַלּוֹאֶת גּוֹי בְּרַבִּית. וְאֶסּוּר לְאָדָם שִׁיתֵּן מַעוֹתָיו קְרוֹב לְשֹׁכֵר וְרַחוּק לְהַפְסֵד, שֶׁזֶּה אֶבֶק רַבִּית הוּא; וְהַעוֹשֶׂה כֵּן רָשָׁע. וְאִם נָתַן, חוֹלְקִין בְּשֹׁכֵר וּבַהַפְסֵד כְּדִין הָעֵסֶק. וְהַנּוֹתֵן מַעוֹתָיו קְרוֹב לְהַפְסֵד וְרַחוּק לְשֹׁכֵר, הָרִי זֶה חָסִיד.

ט. אֵין מוֹשִׁיבִין חֲנוּנִי לְמַחֲצִית שָׂכָר, וְלֹא יִתֵּן לוֹ מַעוֹת לְקַח בָּהֶן פְּרוֹת לְמַחֲצִית שָׂכָר, וְלֹא בִּיצִים לְהוֹשִׁיבֵן תַּחַת הַתְּרַנְגּוּלִין שְׁלוֹ לְמַחֲצִית שָׂכָר, וְלֹא שְׁמִין עֲגָלִים וְסִיחִין לְפִטְמָן לְמַחֲצִית שָׂכָר אֲלֹא אִם כֵּן נָתַן לוֹ שָׂכָר עֲמָלוֹ וּמִזּוֹנוֹ, אוֹ יִהְיֶה רוּחַ הַמִּתְעַסֵּק יוֹתֵר עַל הַפְסֵדוֹ, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ בַּעֲנִין הַשְּׁתַּפּוֹת.

י. הַמִּשְׁתַּתֵּף עִם חֲבֵרוֹ בְּמַעוֹת, אוֹ בְּקִרְקָע, אוֹ הַנּוֹתֵן לוֹ עֵסֶק לֹא יִצְרֵף הַשָּׂכָר עִם הַקֶּרֶן: שֶׁמָּא לֹא יִהְיֶה שֵׁם שָׂכָר, וְנִמְצָאוּ בְּאִין

לְיָדֵי רַבִּית. וְכֵן לֹא יִתֵּן לוֹ מַעוֹת בְּתוֹרַת עֶסֶק אוֹ שְׁתָּפוֹת, וְיִכְתֹּב אוֹתָן מִלּוֹה: שְׁמָא יָמוֹת; וְנִמְצָא הַשָּׁטֶר בְּיַד הַיּוֹרֵשׁ, וְגוֹבֶה בּוֹ אֶת הָרַבִּית.

יא. אָסוּר לְהַקְדִּים אֶת הָרַבִּית, אוֹ לְאַחֵר אוֹתָהּ. פִּיצֵד: נָתַן עֵינָיו לְלוֹת מִמֶּנּוּ, וְהָיָה מְשַׁלַּח לוֹ סְבִלּוֹנוֹת בְּשִׁבִּיל שְׁלִיחָהּ זֶה הִיא רַבִּית מְקַדֶּמֶת; לָוֶה מִמֶּנּוּ וְהַחֲזִיר לוֹ מַעוֹתָיו, וְהָיָה מְשַׁלַּח לוֹ סְבִלּוֹנוֹת בְּשִׁבִּיל מַעוֹתָיו שֶׁהָיוּ בְּטָלִין אֲצִלּוֹ זֶה הִיא רַבִּית מְאַחֶרֶת. וְאִם עָבַר וַעֲשָׂה כֵן, הָרִי זֶה אֲבֵק רַבִּית.

יב. מִי שְׁלָוֶה מִחֲבֵרוֹ, וְלֹא הָיָה רָגִיל מְקַדֵּם לְהַקְדִּים לוֹ שְׁלוֹם אָסוּר לְהַקְדִּים לוֹ שְׁלוֹם; וְאִין צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁיִּקְלָסוּ בְּדִבְרִים, אוֹ יִשְׁפִּים לְפִתְחוֹ: שְׁנֵאמַר "נִשְׁךְ, כָּל-דִּבֶּר" (דְּבָרִים כג, כ), אֲפִלּוּ דְּבָרִים אָסוּרִים. וְכֵן אָסוּר לוֹ לְלַמֵּד אֶת הַמִּלּוֹה מִקְרָא אוֹ תַלְמוּד, כָּל זְמַן שֶׁמַּעוֹתָיו בְּיָדוֹ, אִם לֹא הָיָה רָגִיל בְּזֶה מְקַדֵּם: שְׁנֵאמַר "נִשְׁךְ, כָּל-דִּבֶּר".

יג. הַמִּלּוֹה אֶת חֲבֵרוֹ לֹא יֹאמַר לוֹ, דַּע אִם בָּא אִישׁ פְּלוֹנִי מִמְּקוֹם פְּלוֹנִי, כְּלוּמַר שֶׁתִּכְבְּדוּ וְתֹאכִילוּ וְתִשְׁקֶהוּ כְּרָאוֹי; וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בְּזֶה.

יד. יֵשׁ דְּבָרִים שֶׁהֵן כָּמוֹ רַבִּית, וּמִתְרִין. פִּיצֵד: לוֹקַח אָדָם שְׁטָרוֹתָיו שֶׁלֹּחֲבָרוֹ וּמִלּוֹתָיו שֶׁלֹּחֲבָרוֹ בְּפָחוֹת, וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ; וּמִתֵּר לְאָדָם לִתֵּן לְחֲבֵרוֹ דִּינָר, כִּדֵּי שְׁלִיחָה לְפִלוֹנִי מֵאָה דִּינָרִין: שְׁלֹא אֶסְרָה תוֹרָה, אֲלֹא רַבִּית הַבָּאָה מִן הַלוֹוֶה לְמִלּוֹה. וְכֵן אוֹמַר אָדָם לְחֲבֵרוֹ, הֵא לָךְ דִּינָר זֶה וְאֹמַר לְפִלוֹנִי שְׁלִיחָה, שְׁלֹא נָתַן לוֹ אֲלֹא שְׁכָר אֲמִירָה.

טו. יֵשׁ דְּבָרִים שֶׁהֵן מִתְרִין; וְאָסוּר לַעֲשׂוֹתָן, מִפְּנֵי הָעֶרְמַת רַבִּית. פִּיצֵד: אָמַר לוֹ הַלּוֹנִי מִנָּה, אָמַר לוֹ מִנָּה אֵין לִי, חֲטִים בְּמִנָּה יֵשׁ לִי, וְנָתַן לוֹ חֲטִים בְּמִנָּה, וְחָזַר וּלְקַחַן מִמֶּנּוּ בְּתִשְׁעִים הָרִי זֶה מִתֵּר; אֲבָל אֶסְרוּהוּ, מִפְּנֵי הָעֶרְמַת רַבִּית, שֶׁהָרִי נָתַן לוֹ תִשְׁעִים, וְלוֹקַח מֵאָה. וְאִם עָבַר וַעֲשָׂה כֵּזֶה הָרִי הוּא מוֹצִיא מִמֶּנּוּ מֵאָה בְּדִין, שְׁאֵפִלוֹ אֲבֵק רַבִּית אֵין כָּאֵין.

טז. וְכֵן מִי שֶׁהִיתָה שְׂדֵה חֲבֵרוֹ מִמִּשְׁכַּנְתָּ בְּיָדוֹ לֹא יִחְזֹר וְיִשְׁפִּיר אוֹתָהּ לְבַעַל הַשְּׂדֵה, מִפְּנֵי הָעֶרְמַת רַבִּית: שֶׁהָרִי זֶה עוֹמֵד בְּשְׂדֵהוּ כְּשֶׁהָיָה; וְנוֹתֵן לָזֶה שְׁכָר בְּכָל חֹדֶשׁ, בְּשִׁבִּיל מַעוֹתָיו שֶׁהָלוּהוּ.

יז. אָסוּר לְהַשְׁפִּיר אֶת הַדִּינָרִין, שְׁאִין זֶה דּוּמָה לְמִשְׁפִּיר אֶת הַכֶּלִי: שֶׁהַכֶּלִי חוֹזֵר בְּעַצְמוֹ; וְזֶה מוֹצִיא אֵלָיו וּמִבִּיא דִּינָרִין אַחֲרוֹת, וְנִמְצָא זֶה אֲבֵק רַבִּית.

יח. מִלֶּךְ שֶׁהָיוּ דִּינָיו, שֶׁכָּל מִי שִׁיתֵּן הַמָּס הַקָּצוּב עַל כָּל אִישׁ וְאִישׁ, עַל יָדֵי זֶה שְׁלֹא נָתַן, יִשְׁתַּעֲבֵד בּוֹ, וְנָתַן עַל יָדוֹ דִּינָר אֶף עַל פִּי שֶׁמִּשְׁתַּעֲבֵד בּוֹ יֵתֵר מִדִּינָר, הָרִי זֶה מִתֵּר. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בְּזֶה.

## הַלְבוֹת מִלּוֹה וְלוֹוֶה פֶּרֶק ו

א. הַמִּלּוֹה אֶת חֲבֵרוֹ סָלַע בְּחִמְשָׁה דִּינָרִים, אוֹ סָאתִים חֲטִים בְּשָׁלוֹשׁ, אוֹ סָלַע בְּסָלַע וּסָאָה, אוֹ שָׁלוֹשׁ סָאִין בְּשָׁלוֹשׁ סָאִין

וְדִינָר כָּלְלוּ שְׁלֵדְכָר, כָּל הַלְוָאָה בְּתוֹסֶסֶפֶת כָּל שֶׁהוּא הָרִי זֶה רִבִּית שְׁלֵתוֹרָה, וְיוֹצֵאָה בְּדִינִין.

ב. וְכֵן הַמְלִוָּה אֶת חֲבֵרוֹ, וְהִתְנָה עִמּוֹ שְׂדִדוֹר בַּחֲצֵרוֹ בַּחֲנָם עַד שְׂיַחְזִיר לוֹ הַלְוָאתוֹ, אוֹ שְׁשָׂכָר מִמֶּנּוּ בַּפְּחוֹת וְקֶצֶב הַדָּבָר שְׁפוּחַת לוֹ מִן הַשָּׂכָר עַד שְׂיַחְזִיר לוֹ הַלְוָאתוֹ, אוֹ שְׁמִשְׁכָּן בְּיָדוֹ מִקּוֹם שְׁפִירוֹתָיו מְצוּיִין בַּעַת הַהַלְוָאָה, כְּגוֹן שְׁמִשְׁכָּן חֲצֵרוֹ עַל מִנַּת שְׂדִדוֹר בּוֹ בַּחֲנָם הָרִי זֶה רִבִּית שְׁלֵתוֹרָה, וְיוֹצֵאָה בְּדִינִין.

ג. וְכֵן הַמוֹכֵר שְׂדֵה אוֹ חֲצֵר בְּאַסְמִכְתָּא הוֹאִיל וְלֹא קָנָה הַגּוֹף הָרִי כָּל הַפְּרוֹת שְׂאָכֵל רִבִּית, וּמַחְזִיר אוֹתָן. וְהוּא הָדִין לְכָל מִי שֶׁלֹּא קָנָה קִנְיָן גָּמוּר מִתְחִלָּה, שֶׁהוּא מַחְזִיר אֶת הַפְּרוֹת, מִפְּנֵי שְׂאֵם אָכֵל אֶת הַפְּרוֹת, הָרִי זֶה רִבִּית שְׁלֵתוֹרָה. וְכָל דָּבָר שֶׁהוּא אָסוּר מַשּׁוּם רִבִּית, חוּץ מֵאֵלּוּ הָרִי הוּא אָסוּר מִדְּבָרֵיהֶם, גְּזֵרָה שְׂמָא יָבוֹא לְרִבִּית שְׁלֵתוֹרָה; וְהוּא הַנִּקְרָא אֲבָק רִבִּית, וְאִינוּ יוֹצֵא בְּדִינִין.

ד. הַמְלִוָּה אֶת חֲבֵרוֹ לֹא יִמְשֹׁךְ עֲבָדוֹ כְּדִי שְׂיַעֲשֶׂה בּוֹ מְלָאכָה, אִף עַל פִּי שֶׁהָעֶבֶד יוֹשֵׁב וּבָטֵל. וְלֹא יִדּוֹר בַּחֲצֵרוֹ בַּחֲנָם, אִף עַל פִּי שְׂאִין הַחֲצֵר עֲשׂוּיָה לְשָׂכָר, וְאִין דֶּרֶךְ בַּעַל הַחֲצֵר לְהַשְׁכִּיר. וְאִם דֶּר, צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת לוֹ שָׂכָר; וְאִם לֹא הָעֵלָה לוֹ הָרִי זֶה אֲבָק רִבִּית, לְפִי שֶׁלֹּא הִתְנָה עִמּוֹ שְׂיִלְוֶהוּ וְיִדּוֹר בַּחֲצֵרוֹ.

ה. לְפִיכָף אִם עָדִין לֹא הִחְזִיר לוֹ חוּבוֹ, וּבֹא לְנִכּוֹת שָׂכָר הַחֲצֵר שְׂדֵר בָּהּ מִן הַחוּב אִם הָיָה הַשָּׂכָר כְּנֶגֶד הַחוּב אִינוּ מְנַכָּה לוֹ הַכָּל, אֲלֹא כְּמוֹ שְׂיִרְאוּ הַדִּינִים: שְׂאֵם תִּסְלַק אוֹתוֹ בְּלֹא כְּלוּם, הָרִי זֶה כְּמוֹ שֶׁהוֹצִיא אוֹתוֹ בְּדִינִין; וְאֲבָק רִבִּית, אִינָה יוֹצֵאָה בְּדִינִין.

ו. הוֹרוּ רִבּוּתִי, שֶׁהַמְלִוָּה אֶת חֲבֵרוֹ וּלְאַחַר זְמַן תָּבַע חוּבוֹ, וְאָמַר לוֹ הַלְוֵה דוֹר בַּחֲצֵרִי עַד שְׂאֲחִזִּיר לָךְ חוּבְךָ הָרִי זֶה אֲבָק רִבִּית, לְפִי שֶׁלֹּא קָצַץ בְּשַׁעַת הַלְוָאָה: שְׁנֵאמַר "לֹא-תֵתֵן לוֹ, בְּנִשְׁךְ" (ויקרא כה, לז).

ז. הַמְלִוָּה אֶת חֲבֵרוֹ עַל הַשְּׂדֵה, וְאָמַר לוֹ, אִם לֹא תַחְזִיר לִי מִכָּאן וְעַד שְׁלוֹשׁ שָׁנִים, הָרִי הִיא שְׁלִי הָרִי זֶה לֹא קָנָה, מִפְּנֵי שֶׁהִיא אֲסִמְכְתָּא; לְפִיכָף מְנַכָּה כָּל הַפְּרוֹת שְׂאָכֵל, מִפְּנֵי שֶׁהִיא רִבִּית שְׁלֵתוֹרָה. אֲבָל אִם אָמַר לוֹ הַמוֹכֵר, אִם לֹא אַחְזִיר לָךְ עַד שְׁלוֹשׁ שָׁנִים, קָנָה אוֹתָהּ מֵעַכְשָׁו, וְהִבִּיא לוֹ בְּתוֹךְ שְׁלוֹשׁ אֵין לוֹ פְּרוֹת; לֹא הִבִּיא לוֹ בְּתוֹךְ שְׁלוֹשׁ, הָרִי כָּל הַפְּרוֹת לְלוֹקַח.

ח. הַמוֹכֵר בֵּית אוֹ שְׂדֵה, וְאָמַר הַמוֹכֵר לְלוֹקַח, לְכִשְׂיֵהוּ לִי מַעוֹת, תַּחְזִיר לִי קֶרְקְעִי לֹא קָנָה; וְכָל הַפְּרוֹת שְׂאָכֵל רִבִּית קְצוּצָה, וּמוֹצִיאִין אוֹתָהּ. אֲבָל אִם אָמַר לוֹ הַלוֹקַח מִדַּעְתּוֹ, כִּשְׂיֵהוּ לָךְ מַעוֹת, אֲנִי אַחְזִיר לָךְ קֶרְקַע זֶה מִתֵּר; וְהַלוֹקַח אוֹכֵל פְּרוֹת, עַד שְׂיַחְזִיר לוֹ מַעוֹתָיו.

ט. מָכַר לוֹ אֶת הַשְּׂדֵה, וְנָתַן לוֹ מִקְצַת הַדָּמִים אִם אָמַר לוֹ הַמוֹכֵר, קָנָה כִּשְׁעוֹר מַעוֹתֶיךָ כָּל אֶחָד מִשְׁנֵיהֶם אוֹכֵל פְּרוֹת כִּשְׁעוֹר מַעוֹתָיו.

י. אָמַר הַמוֹכֵר לְלוֹקַח לְכִשְׁתְּבִיא שְׂאֵר הַמַּעוֹת, תִּקְנָה מֵעַכְשָׁו שְׁנֵיהֶם אֲסוּרִים לְאָכֵל הַפְּרוֹת מִיָּד: הַמוֹכֵר אָסוּר שְׂמָא יָבִיא הַלוֹקַח שְׂאֵר הַמַּעוֹת, וְנִמְצְאָת הַשְּׂדֵה שְׁלוֹ; וְנִמְצָא הַמוֹכֵר אוֹכֵל הַפְּרוֹת, בְּשִׁבִּיל הַמַּעוֹת שֶׁנִּשְׁאָרוּ לוֹ אֲצֵל הַלוֹקַח. וְכֵן הַלוֹקַח

אָסור שְׁמָא לֹא יָבִיא, וְנִמְצָא שְׁאָכַל בְּשָׂבִיל מְקַצַּת הַמַּעוֹת שִׁישׁ  
לוֹ אֵצֶל הַמוֹכֵר. לְפִיכָךְ מְנִיחִין אֶת הַפְּרוֹת עַל יְדֵי שְׁלִישׁ, עַד  
שִׁנְתָּנוּ לְאַחַד מֵהֶן.

יא. אָמַר לוֹ הַמוֹכֵר, לְכַשְׁתְּבִיא שְׁאָר הַמַּעוֹת תִּקְנָה הָרִי הַמוֹכֵר  
אוֹכֵל פְּרוֹת, עַד שִׁיבִיא הַלּוֹקָח; וְאִם אָכַל הַלּוֹקָח, מוֹצִיאִין  
מִמֶּנּוּ. אָמַר לוֹ הַמוֹכֵר, קִנְיָה מַעֲכָשׁוֹ וְשְׁאָר הַמַּעוֹת הָרִי הֵן חֹב  
אֶצְלָךְ הָרִי הַלּוֹקָח אוֹכֵל הַפְּרוֹת; וְאִם אָכַל הַמוֹכֵר, מוֹצִיאִין  
מִמֶּנּוּ כָּל מָה שְׁאָכַל.

יב. הוֹרוּ רַבּוֹתֵי, שֶׁהַמְּלוּה אֶת חֲבֵרוֹ, וּמִשְׁכָּן לוֹ שָׁדָהוּ עַל מְנַת  
שִׁיאֲכַל כָּל פְּרוּתֶיהָ כָּל יְמֵי הַמִּשְׁכּוּנָה אִף עַל פִּי שְׂאִינוּ מְנַכָּה לוֹ  
כָּלוּם הָרִי זֶה אֲבֵק רַבִּית, וְאִינָהּ יוֹצֵאָה בְּדִינָיִן: שְׂאִין הַמִּמְשָׁכִין  
אֶת הַשָּׂדֶה דּוֹמָה לַמִּמְשָׁכִין חֲצֵרוֹ, שֶׁהָרִי אֵין בְּשָׂדֶה פְּרוֹת מְצוּיִין  
בַּעַת הַהִלּוּאָה, וְאִפְשָׁר שִׁירוּיָח וְיִהְיוּ שָׁם פְּרוֹת, וְאִפְשָׁר שִׁיפְסִיד  
בְּזָרִיעָתָהּ וַעֲבוּדָתָהּ; וּלְפִיכָךְ הִיא אֲבֵק רַבִּית.

יג. וְכֵן אֵין הַמִּשְׁכּוּנָה דּוֹמָה לְמִי שֶׁמָּכַר בְּאַסְמַכְתָּא שֶׁהַמוֹכֵר  
בְּאַסְמַכְתָּא לֹא גָמַר וְהִקְנֶהוּ, וְהַמִּמְשָׁכִין גָּמַר וְהִקְנֶהוּ גּוֹף זֶה  
לְפְרוּתָיו. וְכֵזָה יֵרָאֶה מִן הַתְּלַמּוּד, שֶׁהַמִּשְׁכּוּנָה אֲבֵק רַבִּית, וְאֵין  
לָךְ לְהַעֲמִידָהּ אֵלָּא בַּמִּמְשָׁכִין שָׁדָהוּ, כִּמוֹ שֶׁהוֹרוּ רַבּוֹתֵי.

יד. נִמְצְאָתָ לָמַד שֶׁשְּׁלוֹשׁ מִשְׁכּוּנוֹת הֵן מִשְׁכּוּנָה שֶׁהִיא רַבִּית  
קְצוּצָה, וּמִשְׁכּוּנָה שֶׁהִיא אֲבֵק רַבִּית, וּמִשְׁכּוּנָה הַמְּתַרְתָּ. פִּיּוּט:  
מִשְׁכָּן לוֹ מְקוֹם שֶׁפְּרוּתָיו מְצוּיִין תְּדִיר, כְּגוֹן חֲצֵר אוֹ מְרַחֵץ  
אוֹ חֲנוּת, וְאָכַל פְּרוּתֶיהֶן הָרִי זֶה רַבִּית קְצוּצָה. מִשְׁכָּן לוֹ שָׂדֶה  
וְכִיּוֹצֵא בָּהּ, וּבָאוּ שָׁם פְּרוֹת וְאָכְלָן הָרִי זֶה אֲבֵק רַבִּית; וְכֵן אִם  
מִשְׁכָּן חֲצֵרוֹ וְכִיּוֹצֵא בָּהּ בְּנִפְוִי, הָרִי זֶה אֲבֵק רַבִּית. מִשְׁכָּן שָׂדָהוּ  
בְּנִפְוִי, הָרִי זֶה מְתָר.

טו. פִּיּוּט הוּא הַנִּפְוִי: כְּגוֹן שֶׁהִלּוּהוּ מֵאָה דִּינָרִין, וּמִשְׁכָּן לוֹ בָּהֶן  
חֲצֵרוֹ אוֹ שָׂדָהוּ, וְאָמַר לוֹ הַמְּלוּה, הָרִינִי מְנַכָּה לָךְ מְעָה פְּסָף  
בְּכָל שָׁנָה בְּשֹׂכֵר קֶרֶקַע זֶה כְּדֵי שִׁיְהִיו כָּל פְּרוּתֶיהָ שְׁלִי בְּחֲצֵר  
וְכִיּוֹצֵא בָּהּ, אָסוּר; וּבְשָׂדֶה וְכִיּוֹצֵא בָּהּ, מְתָר.

טז. הוֹרוּ מְקַצַּת גְּאוּנִים שֶׁכָּל מִשְׁכּוּנָה שְׂאִין בָּהּ נִפְוִי כָּלָל, הָרִי  
הִיא רַבִּית קְצוּצָה; וְלֹא יֵרְדוּ לַעֲמֹק הַדְּבָר, לְהַפְרִישׁ בֵּין שָׂדֶה  
לְחֲצֵר, וּלְפִיכָךְ נִתְקַשּׁוּ לָהֶן דְּבָרֵי חֲכָמֵי תְּלַמּוּד. וְכֵן הוֹרוּ שֶׁכָּל  
מִשְׁכּוּנָה, אִפְלוּ בְּנִפְוִי אָסוּרָה, בֵּין בְּחֲצֵר בֵּין בְּשָׂדֶה; וְאֵין לָהֶם  
מִשְׁכּוּנָה מְתַרְתָּ אֵלָּא בְּדֶרֶךְ הַזֹּאת. פִּיּוּט: כְּגוֹן שֶׁהִלּוּהוּ מֵאָה  
דִּינָרִין, וּמִשְׁכָּן לוֹ בָּהֶן בֵּית אוֹ שָׂדֶה, וְהִתְנָה עִמּוֹ שְׂאֵחַר עֶשֶׂר  
שָׁנִים, תַּחֲזֹר קֶרֶקַע זֶה לְבַעֲלֶיהָ חֲנָם הָרִי זֶה מְתָר לְאָכַל פְּרוּתֶיהָ  
כָּל עֶשֶׂר הַשָּׁנִים, אִפְלוּ הִיא שְׂכָרָה שׁוּוּהָ אֶלֶף דִּינָר בְּכָל שָׁנָה,  
שְׂאִין זֶה אֵלָּא כְּמִי שֶׁשָּׂכַר בְּפָחוּת.

יז. וְכֵן אִם הִתְנָה בַּעַל הַשָּׂדֶה עִמּוֹ, שֶׁכָּל זְמַן שִׁיבִיא לוֹ מַעוֹת  
יַחֲשֹׁב לוֹ עֶשֶׂר בְּכָל שָׁנָה וְיִסְלְקוּ מִמֶּנָּה הָרִי זֶה מְתָר. וְכֵן אִם  
הִתְנָה הַלּוֹוֶה שֶׁכָּל זְמַן שִׁירָצָה מִחֲשֹׁב לוֹ מָה שָׂדֶר בּוֹ, וְיַחֲזִיר  
לוֹ שְׂאָר הַדָּמִים וְיִסְתַּלַּק הָרִי זֶה מְתָר: שְׂאִין זֶה אֵלָּא בְּשִׁכִּירוֹת;  
וְכָל תְּנָאֵי שְׂבִשְׁכִירוֹת קִיָּם כִּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ, וּמְתָר.